

SUMARI

Editorial, Francesc Xavier Hernàndez Cardona

HISTORIA I ARQUEOLOGIA / HISTORY AND ARCHEOLOGY

La guerra de motores y la industria aeronáutica en Cataluña <i>The engine war and the aeronautical industry in Catalonia</i> David Gesalí, David Iñiguez	13
El menchevique madrileño: Nikolái Tasin y la Revolución Rusa en España <i>A Menshevik from Madrid: Nikolai Tasin and the Russian Revolution in Spain</i> Arturo Zoffmann Rodríguez	25
La Guerra Civil Española como primer acto de la resistencia judía contra al fascismo <i>The Spanish Civil War as the first act of the Jewish resistance against fascism</i> Manu Valentín Puerto	53
Max Diamant y el SAP frente al POUM <i>Max Diamant and the SAP in front of the POUM</i> Reiner Tosstorff (Traducció d'Alejandro Acosta)	77
Una aproximació a la cinquena columna al País Valencià. Introducció a una realitat distorsionada pel franquisme <i>An approach to the fifth column in the Valencian Country.</i> <i>Introduction to a reality distorted by the Franco regime</i> Ricard Camil Torres Fabra	105
"Yo catalán, ¡pero no ejerzo!" Un diplomàtic al servei del franquisme: Tomàs Suñer Ferrer <i>"I am Catalan, but I do not exercise". A diplomat at the service</i> <i>of the Franco regime: Tomàs Suñer Ferrer</i> Josep Clara	123
With the POUM. International volunteers on the Aragon Front 1936-1937 Amb el POUM. Voluntaris Internacionals al front d'Aragó. 1936-1937 Andy Durgan	131
Intervenció arqueològica a un refugi de comandament de les Brigades Internacionals durant la Batalla de l'Ebre. Resultats de les excavacions realitzades al Molí de Ferriol (Corbera d'Ebre) <i>A report on the Archaeological Excavations at a Command Post of the International</i> <i>Brigades during the Battle of the Ebro on Molí de Ferriol (Corbera d'Ebre)</i> Mireia Romero Serra	163
Grafitis de guerra. Un estudio arqueológico de los fortines republicanos de Katura (Araba/Álava) War graffiti. An archaeological study of the Republican pillboxes <i>of Katura (Araba/Álava)</i> Josu Santamarina Otaola, Xabier Herrero Acosta, Pedro Rodríguez Simón, José M. Señorán Martín	177

PATRIMONI, DIDÀCTICA I RECREACIÓ / HERITAGE, EDUCATIONAL AND RECREATION

Búnquers, paisatge, arquitectura. Una anàlisi de les obres de fortificació de la Línia Pirineus en el territori de Garriguella <i>Bunkers, landscape, architecture. An analysis of the fortification of Pyrenees Line in the place of Garriguella</i>	213
<i>Adela Geli Anticó</i>	
La Batalla de la Fatarella, 1938. Museografia, iconografía, recreació i memòria. Un model transversal de recerca didàctica <i>The Battle of Fatarella, 1938. Museography, iconography, recreation and memory. A transversal model of didactic research</i>	229
<i>Sospedra Roca, Rafael; Feliu Torruella, Maria; Ann Elisabeth Wilson; Sebáres Valle, Gemma; Hernández Pongiluppi, Mar</i>	
Xarli, el soldat que va morir dues vegades <i>Xarli, the soldier who died twice</i>	243
<i>Francesc Xavier Hernández Cardona.</i>	
La España de Franco: la limpieza de la cultura y la resistencia de los romanceros <i>The Spain of Franco: the cleaning of the culture and the resistance of the romanceros</i>	261
<i>Pelai Pagès i Blanch</i>	
Les rutes de l'exili del MUME: una dècada connectant espais de memòria a la Catalunya transfronterera <i>Exile tours from the Exile Memorial Museum-MUME: a decade connecting sites of memory at the Catalan cross-border region</i>	279
<i>David González</i>	
MISCEL·LÀNIA / MISCELLANEOUS	
La darrera carta d'Andreu Nin <i>The last letter of Andreu Nin</i>	311
<i>Pelai Pagès i Blanch</i>	
GASPAR CELAYA, Diego (2015). La guerra continúa: los voluntarios españoles al servicio de la Francia libre (1940-1945), Madrid: Marcial Pons, 545 pp.	315
<i>Alejandro Acosta López</i>	
Puntes de Millet, un exemple de fortificació de la Generalitat <i>«Puntes de Millet», an example of fortification of the «Generalitat»</i>	319
<i>Oriol Miró Serra</i>	
“Fugint de les bombes. De la Barceloneta a la zona alta, 1937-1939” (Centre Cívic Barceloneta, 1-24 de febrer de 2018) <i>“Fugint de les bombes. De la Barceloneta a la zona alta, 1937-1939” (Centre Cívic Barceloneta, 1-24 de febrer de 2018)</i>	323
<i>Laia Gallego Vila.</i>	